

Vinna — menning og mentan í Norðurlandahúsinum!

Fegin um at vinnan eisini kann brúka Norðurlandahúsið

segði Pauli Ellefsen, lögmaður, tá hann setti Føroya-Vikuna

— Eg eri feigin um, at eisini vinnulivið kann brúka Norðurlandahúsið, soleiðis at hesin partur av dagligdegnum eisini húsast innanfyri hesar karmar, sum hetta stásiliga húsið hevur givið okkum.

Hetta segði Pauli Ellefsen, lögmaður, tá hann setti sættu Føroya-Vikuna í Norðurlandahúsinum týsdagin. Lögmaður helt, at framsýningin er sera fjølbroytt. Hon visir, at tað grør um gangandi fót í Føroyum í dag. Her eru vissuliga móguleikar fyri eini fjøltáttadari vinnu, segði hann og visti til skrána fyri Føroya-Vikuna.

Havnar Hornorkestur spældi til setanina. Tórmodur Dahl, idn-áðarráðgevi, hevði síðani orðið. Hann segði:

Tey lond eru fá í heiminum, ið gjøgnum seinastu 15–20 ári kunnu vísa á eina so stóra og fjølbroytta menning av vinnulivinum um Føroyar. Vit hómá í dag at sama menning vil halda áfram, um tó ikki við somu tvísporaferð sum higartil, tá tað megnar samfelags-

rossið valla.

Vit eru øll greið yvir, at henda menning hevur sett síni djúpu spor í okkara mentan — goð spor og vánalig spor — onkur vil halda flest av teimum seinastu.

Tað skal sterkur ryggur til at bera goðar dagar.

Áðrenn eg nú fari víðari, vil eg nema við nakrar almennar tættir í allari samfelagsmenningini — tættir, ið vit øll vita um, men sum vit hava lyndi at gloyma í okkara jagstran eftir stóðugt vaksandi materiellari nýtslu.

Menning

Eitt hvørt fólk og einhvørt mentan skapar so við og við ávisar síðir og eitt ávist samstav millum menniskjuni. Hesir síðir og hetta samstarv eru týðningarmiklar fortreytir fyri menning hins einstaka — fyri tína og mína menning.

Serstakliga týðningarmikið er tað at vita — at skilja til fulnar — at tann framhaldandi menningin av hesum síðum ávirkast av síðunum sjálvum.

Samfelagið mennist innanfyri og úr tí verandi samfelag.

Áðalinnihald samfelagsins er menniskja. Tað er gjøgnum menniskjuni og fyri menniskjunum at vit

menna samfelagið.

Tær rammur — tað rásum — sum síðir samfelagsins »loyva« ti einstaka t at mennast (innan) broytast bæði við tíð og stað, og vit liva í dag í hvussu so er í ti trúgv, at ongantið áður í søgu okkara hevur rásum hins einstaka verið so stórt — so vitt sum í dag.

Men tað er sum kunnugt ikki gull alt sum glitrar.

Í europeisku politisku mentanini, er tað tann demokratiska skipanin, ið hevur staðið sum fyrmynd — sum politiskt ideal.

Vit vita, at henda fyrmynd hevur gjørt seg galdandi í hvussu so er síðani ta gomlu hellenistisku mentanina, hóast seint hevur gingið at vinna fram á verulig úrslit, og »idealið« er áframt langt burturi.

Vit vita eisini, at tey eru mong ið ikki eru samd í hesum »ideali« — hóast tey ikki aftra seg við at brúka ta demokratisku fyrmyndina til síni egnu »ikki-demokratisku« endamáls og sostatt avskepla fyrmyndina — men tey sýna tó júst við hesum at tey viðurkenna »idealið« — demokratið — sum ein veruleika í heiminum.

Vit vita eisini at fortreytirnar fyri áhaldandi menning í samfelagnum er

at meiningar og áskoðanir standa hvør ímóti øðrum — bæði hvat viðvíkur teimum stóru plitisku aðalmálunum og ikki minst í ti, ið verður at fremja dag undan degi. — Einkin er at ivast í, at tann risastóra menningin — uppá gott og ringt — ið er farin fram í okkara samfelag seinast hálvthundrað árin, hevur sína röt í tí áhaldandi harða politiska stríðnum, vit hava livað í hesi árin — og lutvis áfram liva í. — »Diplomati« í sjálvum sær skapar onga menning — tað er tá menn verða andaliga dovnir ella hava slept sinum hugsjónum sum idealir — at teir fara at tosa um »diplomatiskar løysnir«.

Misskilji meg tó ikki er — tann sanni diplomaturin er ein neyðugur fyri samfelagsmenningina sum hugsjónarstríðsmáðurin — tað er hann — diplomaturin — ið skal loysa knútarnar, tá ymiskar meiningar og áskoðanir hvør móti øðrum hava læst seg fastar — men hann skapar sum diplomatur ikki ta »menningarlinu«, vit øll mugu klatra í, skulu vit sjálvi og samfelagið ikki stírná.

Vit skilja, at uttan øll tey hugsjónarstríðsmenniskju — stór og smá — ið hava livað undan okkum, so var okkara samfelag ikki tað, sum tað er í dag.

Men tað var tað heldur ikki, uttan teir »sum í fjøru fóru«, tí ikki ber til at tvíspora uttan at rossið, ið ber teg, er við.

Alt tað vit hava kring okkum, og sum vit í dag kalla okkara samfelag — okkara mentan — er úrslitið av vilja, dirvi, megi forfedranna at fremja sínar tankar um og kenslur fyri einum betri Føroyum at liva í.

Somuleiðis verða tað okkara tankar í dag, ið verða at mynda tað umhvørvi, ið ættarliðið eftir okkum kemur at liva og virka í.

Okkara hugsjónir í dag verða at mýnda Føroyar í

Sandoyggjin

framtiðini.

Tonktu...

Men lat meg venda aftur til okkara fedrar og forfedrar, ið »tonktu teir tankar«, sum í dag koma til sjóndar í bergholunum, kejunum, virkjunum, heimunum, bilunum, skipunum, matinum og ikki at gloyma: Í stress, blóðproppum, krabbameini, magasárum, sjúkrahúsum, fongslum o.s.fr.

— Hvat tonktu veruliga hesir gomlu slóðbrótararnir? Teirra stremban hevði óivað fleiri høvuðsmið, men eitt av teimum var: At teirra eftirkomarar ikki skuldu verða fyri somu vanlagnu sum teir sjálvir: Fostraðir í armóð og uttan annan bókligan lærdóm enn »abc-ið«, litutabellina, donsku kongaróðini og katekismus.

Eyðkenni fyri teirra viðurskipti var við øðrum orðum:

— ov litið at liva av og mestsum

— ov nógv at liva fyri

Úrslitið av stremban teirra úr hesari trongu stóðu er sum nevnt dagsins samfelag, hvørs eyðkenni er at vit hava:

— ov nógv at liva av

— ov litið at liva fyri

Onkur vil her óivað mót-mæla og siga, at enn er ikki materiella býtið menniskjanna ímillum rættvist — og rætt er tað.

Ójavnin er har, og hann er ov stórur enn, men hesin ójavnin er hjá okkum í høvuðsheitinum bert ein munur millum at hava nogv (sum tey flestu í hesum samfelag hava) og alt ov nogv (sum ein minni partur í samfelagnum hevur). Slíkar skeivleikar att at verið lætt at bótta um

Myndin av framtiðini

Tað er »myndin av framtiðini« sum drivur tíðina og søguna framettir, siga framtiðargranskarar.

»So leingi samfelagið ger sær sjálvum eina positiva og blómendi mynd av framtiðini, so blómar eisini mentanin.

Men so skjótt henda framtiðarmynd byrjar at folna og missa livsmegina kann mentanin ikki halda áfram at liva eitt longri tíðarskeið.

Tað, sum sermerkir okkara tíð, er, at vit hava mist ta positivu og blómendi mynd av framtiðini, sum gjøgnum öldir hevur verið uggin og hin ljósa vónin hjá okkara forfedrum. »Okkara tíð er hin fyrsta í søguni, ið ikki hevur skapt nakra veruliga mynd av framtiðini«.

»Framtiðin er hin burturmista myndin og vónin í menniskjans veru«.

Vit skilja øll, at tað ikki kann vera lætt at skapa sær eina positiva, blómendi mynd av framtiðini, tá vit samstundis vita, at stórveldini hava liggjandi á goymslu atomvápn, ið við bert at trýsta á ein knött, kunnu týna alla mannaættina 17 ferðir (ella var tað 30 ferðir?)

Hóast hesa sannroynd, eri eg sjálvur ikki heilt samdur í hesari ragnarok áskoðan. — Tað er vón fyr framman av tí einfaldu orsök, at tað má vera ein slík vón, skal tilveran hava nakra meining. — Og undir øllum umstøðum — og hvat enn vit truga — so er tað skylda okkara av øllum alvi at berjast fyri vónini um eina betri fram-

Pauli Ellefsen, lögmaður, setur Føroya Vikuna 1983